

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Мая Горчева, член на жури за провеждане на конкурс за професор по професионално направление 2.1. Филология (Съвременна френска литература), обявен в ДВ, бр. 87 от 19.10.2021 г.

Доц. Рени Йотова преподава в катедра „Романистика“ на СУ „Св. Климент Охридски“ от 1993 г. Наред с академичната си работа от години тя е публично разпознаваемо лице на франкофонията, съдействайки за популяризирането на френскоезичната литература и за оптимизирането на преподаването по френски език с разнообразни дейности и инициативи. В публикации в литературната преса или ежедневници, както с участието си в радио- или телевизионни емисии тя озвучава нови имена и творби на „литературната франкофония“, представя нови български преводи на френски книги или литературни годишници. Иницирираните от нея формати като литературното кафене „София на Сена“ (2009-2012) будят интерес и събират разнородни публикации. Отзвук и важен принос към рецепцията на актуалните световни литератури имат и тематичните броеве, редактирани от нея, в които са представени специфични традиции: швейцарска френскоезична литература („Панорама“, бр. 2, 2014), „Гласовете на франкофонията“ („Литературен вестник“, 15-21.03. 2017), „Да пишеш на френски език“ („Литературен вестник“, 4-10.12.2019) с обзорния ѝ преглед „Френскоезичната литература на пет континента“. Трябва да се изтъкне и значимостта на работата ѝ по преводи, които въвеждат нови авторски имена и творби. Към това се прибавят изяви във френскоезични медии, свикване на научни конференции и колоквиуми, научна редакция.

Работата на доц. Рени Йотова се отличава с диалогична отвореност и обхваща широкия спектър от детайлни разработки за специализирани издания през методика на обучението по френски език до обзори за литературно изкушената публика. Научната ѝ експертност е защитена с многобройни публикации във високопрестижни издания, които са отбелязвани в световните научни бази данни (срв. приложената справка и списък цитирания).

За участие в конкурса за професура доц. Рени Йотова представя 31 публикации, две от които са издадените в серията *Le cippe – études littéraires* монографии: *La Trilogie des jumeaux d'Agota Kristof* и *Trois pièces d'Agota Kristof* в съавторството със Сара дьо Балси. Събирането на заглавията дава възможност да се набележат изследователските ѝ посоки и да се свържат с въвеждането на иновативни модели и теми в преподаването на съвременна литература на френски език „на пет континента“.

Важен акцент в работите ѝ върху чуждоезиковото обучение е значението на литературата не само при дидактиката за овладяване на езика, но и като въведение към базисни за разбирането на съвременността реалии и научни полета като миграция, „междуетничие“ (*entre-deux-langues*) и „междукултурие“, език и идентичност и двойствената / множествена идентичност на изгнаническия опит и писане. През призмата на тази проблематика в работите ѝ са въведени и представени редица съвременни автори и са разгледани трансезиковите и транскултурните модели при Цв. Тодоров, Ю. Кръстева, М. Кундера, Е. Чоран, Блез Сандрар и др. до съвременния опит на Нанси Хюстън, Андрей Макин, Беса Мюфтиу и др. През работите ѝ в съпоставката между публикациите на български и френски език може да се състави своеобразен речник, чрез който категориите на двойното езиково битие стават български: напр. *déracinement* и *dépaysement* звучат като „безкоренност и липса на обвързаност с дадена земя“ („Езикът като безсилие? – „чудовището на кръстопътя“). Разбирането на писането в изгнание не остава затворено в научния анализ. Екзистенциалният опит на това писане е предаден чрез биографични свидетелства и нюансиран от метафорични формулировки като „крадци на език“ (на Жак Рабемананджара, писател от Мадагаскар); „чудовище на кръстопътя“ (Юлия Кръстева), „бездомни езици“ (Марк Крепон), цитираното по-горе „междуетничие“ (*entre-deux-langues*).

Централно място в изследваната проблематика за изгнанието е отредено на художествените текстове на Агота Кристоф и проекциите на лично преживяното в тях. Успехът на трилогията *Le Grand Cahier*, *La Preuve* и *Le Troisième Mensonge*, както интересът към театралните ѝ творби говорят за обществения резонанс и нуждата от теоретично осмисляне на граничните състояния на отчуждение. Разплитайки през свидетелствата на Агота Кристоф политическите фактори за изгнанието, литературната интерпретация въвежда някои от най-болезнените теми за модерното общество – за насилието или тоталитарните режими. Изследователката има възможност да установи контакт с писателката приживе и да включи устни интервюта с нея в аналитичната си разработка.

Екзистенциалното изпитание на изгнанието и „изтръгването от корена“, преживяно от Агота Кристоф, отприщва деструктивното начало, означено в емоционален колапс, перверзия, дехуманизация. С разностранния инструментариум на модерната критика изследователката описва езика на Агота Кристоф в паралел с художествени практики като театъра на абсурда на Самюел Бекет или бялото амодално писмо („почерк“), естетически открито от Ролан Барт. Въз основа на биографичните

свидетелства и белезите на стила „литературата на изкореняването“ е разгледана като достигане до крайната степен на нихилизъм и отхвърляне както на чуждия език, така и на чуждата земя, до точката на невъзможната комуникация (при Мишел Трамбле).

Изследването на доц. Рени Йотова не остава до разкриването на разпада. Оголването на безнадеждността дава тласък на обратното движение в превъзможването на страданието към постигането на ново равновесие. Концептуализирайки това възможване като „трагичен оптимизъм“ и извличайки от него „смисъла на страданието“, изследователката развива тезата за писането на новия език като „спасение“ и „преизобретяване“, като непрекъснато сътворяване на свой уникален език. Двата езика се събират в почерка, създаден в „отекванията“ на удвоената (множествената) идентичност. „Изкореняването“ се преобразява в интензифициране на творчеството. Така въз основа на литературния анализ доц. Рени Йотова се присъединява към тезата за „един нов хуманизъм под знака на безродието“ (ст. „Езикът като безсилие? – „чудовището на кръстопътя“).

Разгърнатият изследователски модел води към конструктивно разбиране и преосмисляне, което дава и отправна точка за преодоляване на негативните тенденции в актуалния свят. Така в оценката за научните разработки на доц. Рени Йотова към безспорните новаторски приноси считам за нужно да се изтъкне балансираната етична позиция за критическо осмисляне и оценяване. Класическото знание и общохуманитарната рамка са препотвърдени от цял ред препратки към авторитетни мислител(к)и, до които опира рефлексията в разглеждане на отделни автори (Жан-Жак Русо, Хана Аренд, Цветан Тодоров и др).

Редица приноси моменти могат да се посочат при сравнително-литературния и тематичния анализ, сдвояванията на различни творчески биографии и особено по отношение въвеждането на нови „гласове на франкофонията“. Монографията *La Trilogie des jumeaux d'Agota Kristof* участва в критическия дебат за творчеството на авторката. Детайлният анализ показва взаимната обвързаност на изгнаническото писане с особения оголен стил. Идеосинкрзията на стила се разчита като реакция на самата художествена форма. Прокарана е и връзката между „сухия стил“ и жанра, сякаш минимализмът на новоприетия език на писането носи в зародиш и кратката форма на сцената или разказа, които на свой ред са матрица на романовата форма (*La Trilogie des jumeaux d'Agota Kristof*, p. 92; *Trois pièces d'Agota Kristof*, p. 9-10).

Ако писателят в изгнание се чувства неестествено в чуждия език и постоянно поставя под въпрос нуждата от точност, то изследователският стил на доц. Рени Йотова

се отличава с „възхитителна яснота“ (*admirable clarté*), казано с израза на Риварол, и с логическа последователност в извеждането на понятията води към разбирането за зловещите дисонанси на човешката съдба, но и към продуктивното ѝ преосмисляне в творческия акт. Залогът за „бедния стил“ на отхвърления език е в свободата на преживяванията, в „отворената рецепция“ (монографията *Trois pièces d'Agatha Kristof* съдържа подглава *Une reception ouverte*).

Изследователските теми на доц. Рени Йотова идват от актуалния контекст и се радват както на интерес, така и на бързо споделяне в научната общност, както свидетелстват цитиранията им. С точността на научните подходи и категории, наред с общохуманитарната си тематика тези изследвания са принос към прочитите на съвременността. Широката им споделимост се дължи и на комуникативния стил. Научните категории и аргументи са развити чрез общодостъпния инструментариум на тематиката, интертекстуалността или митологичния анализ и са изложени в богат исторически и културен контекст. Този подход в поднасянето на научно съдържание е особено ефективен и за разширяването на интереса сред обучаваните и приобщаването им към актуалната проблематика.

Литературнокритическите прочити на доц. Рени Йотова върху писането в изгнание въвеждат болезнените теми за насилието и улавят през езика светоусещането на разпад, но и на творчески подем. Към изследователската ѝ работа могат с пълно право да се отнесе становището на Антоан Компаньон, което тя цитира, за „трите основни мисии на литературата до наши дни: нейното духовно въздействие, способността ѝ да лекува и ролята ѝ на езиков коректив, поддържащ жив будния ум“ („Да пишеш в изгнание“; *La Trilogie des jumeaux d'Agota Kristof*, p. 97); за възвърнатата „легитимност на емоцията и емпатията в първопринципа на четенето“ (*La place de la littérature dans les programmes d'enseignement du FLE...*“).

Широтата на засегнатите теми в научните публикации и общохуманитарната им проблематика, намерили прием не само в научната общност, но и в широк социален контекст, са аргументите ми да дам убедено своята подкрепа за кандидатурата на доц. Рени Йотова за присъждане на академичната длъжност „професор“.

17 февруари, 2022 г.

Доц. д-р Мая Горчева